

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Христианна Ангелова Романова-Радева, д.м.н.
Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“
Факултет „Обществено здравеопазване“
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

*Член на НЖ, определено със заповед № Р-109-373
на Ректора на МУ- Варна от 21.08.2023 г.*

Относно: Процедура за заемане на академична длъжност „доцент“ по специалност „Медицина на бедствените ситуации“ област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1 Медицина, за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, съгласно публикувана обява в Държавен вестник, бр. 54/23.06.2023 г.

Подадени са документи от един кандидат – гл. ас. д-р Мария Пантелеева- Попова в Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“, Факултет „Обществено здравеопазване“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Професионално развитие

Д-р Пантелеева е родена на 20.09.1961 г. в гр. Варна. Завършва I ЕГ – Варна с преподаване на английски език през 1980 г. и Медицински университет – Варна през 1986 г.

От 1987 г. до 1993 г. е ординатор в отдел ХДЮВ в ХЕИ - гр. Шумен; от 2004 г. работи като ординатор в отдел Организационно-информационен в ХЕИ – Варна; от 2005 г. до септември 2013 г. е последователно ст. експерт, гл. експерт, гл. инспектор в дирекция „АПФСО“ на РИОКОЗ / РЗИ – Варна.

От септември 2011 г. до май 2013 г. е хоноруван асистент в УС „Медицина на бедствените ситуации“ на МУ - Варна, а от месец септември 2013 г. е избрана за редовен асистент, след проведен конкурс.

През септември 2018 г. д-р М. Пантелеева защитава дисертационен труд на тема: „Възможни екологични рискове във Варненски регион и ролята на фармацевтите при промишлени аварии и химичен тероризъм“ в Медицински университет – Варна и придобива ОНС „Доктор“ по специалност „Медицина на бедствените ситуации“.

От месец май 2019 г. след проведен конкурс е назначена за гл. асистент в катедра Медицина на бедствените ситуации и морска медицина, МУ-Варна.

От 2020 г. има специалност Медицина на бедствените ситуации (на катастрофите).

Има над 30 публикации в различни научни журналы.

Съавтор е на учебно ръководство по Медицина на бедствените ситуации „Двуетичен терминологичен речник“, издадено 2019 г.

Научните ѝ интереси са основно в областта на развитие и промотиране на обучението по Медицина на бедствените ситуации.

Особено внимание отделя на необходимостта от въвеждане на тази дисциплина в обучението на магистър-фармацевтите. В тази връзка, през 2014 г. тя изнася доклад на Научно-практическа конференция „Предизвикателства при обучението на магистър-фармацевти“ на Факултета по фармация, а през 2017 г. – лекция пред магистри-

фармацевти на Продължаващото обучение на Регионалната фармацевтична колегия – Варна.

Основните ѝ научни разработки са в областта на Медицина на бедствените ситуации:

- Психологически аспекти на първата помощ при бедствени ситуации, разпознаване и справяне със стреса.
- Химически аварии и последици за Варненска област, предизвикващи здравни и екологични проблеми.
- Ролята на фармацевтите при масови инциденти с много пострадали и при бедствени ситуации.
- Антропогенно замърсяване на въздуха и здравни последици за населението.
- Екологични рискове от замърсяване на морски води.
- Мениджмънт и организация на защитата на населението при бедствия.
- Храненето като здравен фактор за населението.
- Тероризъм.
- Йонизираща радиация и възможни бедствия.
- Епидемиите като бедствие и др.

Владее английски и руски, и ползва испански, немски и френски език.

Преподавателска дейност

Д-р М. Пантелеева взема активно участие в преподаването на задължителните дисциплини в катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“:

- „Медицина на бедствените ситуации“ за студенти от специалност „Медицина“ БЕО.
- „Disaster medicine“ за студенти от специалност „Медицина“ АЕО.
- „Медицинско осигуряване при бедствени ситуации“ на специалност „Акушерка“.
- „Медицина на катастрофите“ на специалност „УЗГ“, ОКС „бакалавър“.
- „Долекарска помощ“ на специалност „Кинезитерапия“.
- „Медицина на бедствените ситуации“ на студенти от Медицински колеж -специалност „Козметик“ и „Рентгенов лаборант“.
- в СДО курсове „Подготовка при терористична атака и антитероризъм“, „Медицинско осигуряване при бедствия и кризи с голям брой пострадали“.
- в СИД „Първа помощ у дома и офиса“ за АЕО и БЕО студенти от специалност „Медицина“ и др.

Учебната натовареност на д-р Пантелеева ежегодно надвишава норматива за МУ-Варна.

През 2016 г. и 2017 г. е лектор в Русенски университет „Ангел Кънчев“ по „Долекарска помощ“ на студенти от специалностите „Предучилищна и начална училищна педагогика“ и „Кинезитерапия“.

Научна дейност

Научните разработки на д-р Мария Пантелеева се представят за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“ по специалност „Медицина на бедствените ситуации“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1 Медицина, за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

В Академичната справка са представени общо 31 научни труда. От тях 23 броя участват като доказателствен материал за изпълнение на минималните изисквания за заемане на АД „Доцент“, съгл. ЗРАСРБ от 2010 г., изм. 2022 г.

Представят се и 2 броя публикации, извън доказателствения материал за изпълнение на минималните изисквания за заемане на АД „Доцент“.

Научните трудове на д-р Мария Пантелеева, използвани в настоящия конкурс, включват:

- Дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“ – 1 брой
- Хабилизационен труд – монография – 1 брой
- Учебно ръководство по МБС (съавтор – 1 брой)
- Научни публикации в издания – 29, от които:
 - в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация: 5 броя;
 - в нереферирани списания с научно рецензиране: 24 броя (от тях 4 са представени за придобиване на ОНС „Доктор“.

От представените публикации за участие в конкурса, кандидатът е първи автор на 13 от тях, а на 16 е втори или трети, което показва висока активност както по поставянето на научната проблематика така и в представянето на получените научни резултати и крайното им оформяне.

Място като автор	Научни публикации	
Брой	%	
Самостоятелен/първи	13	44.83%
Втори автор	8	27.58%
Трети и следващ	8	27.58%
Общо	29	

Научните разработки са главно в областта на Медицина на бедствените ситуации:

- Представяне на основните термини, употребявани в медицина на бедствените ситуации и други сродни дисциплини. Класификации. Основни характеристики на бедствените ситуации и препоръчителни действия за оцеляване.
- Анкетни проучвания относно оценяване на информираността и подготовката на студенти, магистър-фармацевти и населението за бедствени ситуации.
- Мениджмънт и организация на защитата на населението при бедствени ситуации.
- Химически аварии и последици за Варненска област, здравни и психологически аспекти. Екологични проблеми.
- Ролята на фармацевтите при бедствени ситуации.
- Хранене и здравето на човека.
- Експерименти с опитни животни, епидемиологични и други проучвания.

Научните разработки на кандидата са фокусирани в основно шест направления на медицината и медицина на бедствените ситуации.

В първо направление са включени - Представяне на основните термини, употребявани в медицина на бедствените ситуации и сродни дисциплини. Класификации на бедствията. Основни характеристики на бедствените ситуации и препоръчителни действия за оцеляване. Анкетни проучвания и др.

Най-значим научен труд на д-р Пантелеева е Характеристика на някои основни бедствия и препоръки за правилно поведение (хабилизационен труд).

В монографията са разгледани основни понятия, свързани с МБС, както и популярни класификации на бедствени ситуации, предложени от различни учени и организации.

На фона на зачестяващите бедствия в световен мащаб, в монографията се разглеждат най-разпространените от тях, произхода им и са дадени предложения за правилно поведение на населението с оглед намаляване риска от наранявания.

Специално внимание се обръща на метеорологичните бедствия, които са най-чести – бури, циклони, антициклони, урагани, вихрушки и др.; топологични бедствия, включително наводнения, свлачища, лавини; тектонични катастрофи – земетресения и вулканични изригвания. Посочени са препоръчителни стъпки за избягване нараняванията по време на бедствия.

Представен е общ географски профил на област Варна с териториално разпределение на населението, застроена площ, релеф, водни обекти, климат, валежи, промишленост, пътна инфраструктура, жп линии и гари, летище, пристанища. Разгледани са характерните за региона бедствия. Отделено е внимание на стратегическите обекти в областта във връзка с възможните бедствени ситуации от природен и антропогенен характер.

Представяне на основните термини, употребявани в медицина на бедствените ситуации и сродни дисциплини. Класификации на бедствията. Основни характеристики на бедствените ситуации и препоръчителни действия за оцеляване. Анкетни проучвания.

Специално внимание е отделено от д-р М. Пателеева на участието и в подготовката и реализацията на Двуетичен терминологичен речник (на английски и български) - Учебно ръководство по Медицина на бедствените ситуации.

Издаденият речник е семантичен. Съдържа над 1200 термина, техните дефиниции и най-често срещани и използвани съкращения.

Разглежданата терминология може да послужи в работата на научни работници, преподаватели, специалисти от ПБЗН, БЧК, специализанти, докторанти и студенти от висши медицински университети и медицински колежи.

Д-р Пантелеева има много и различни анкетни проучвания, но особено актуално е „Проучване нивото на информираност за бедствени ситуации на студенти специалност Медицина в МУ-Варна“.

Проведено е проучване сред студенти 2-ри курс специалност „Медицина“ в МУ-Варна. Анкетирани са 118 души българоезично обучение и 108 –англоезично, относно знанията им за бедствени ситуации, каква предварителна информация имат за справяне с тях и от какви източници, както и за желанията им да разширят допълнително познанията си. Използван е методът на пряка индивидуална анкета с анкетна карта, включваща 26 въпроса. От тях 20 са затворени, а 6 – отворени.

Изводите показват, че според повечето участници от двете групи в анкетата те са имали само частични и непълни знания за справяне с бедствия преди обучението по МБС в МУ-Варна. След обобщаване на отговорите им е направен изводът, че анкетиранияте студенти в по-голямата си част считат, че са получили достатъчна подготовка за справяне в реална ситуация.

И двете групи респонденти смятат, че на практика ще се справят най-добре с оказване на ПМП при травматизъм. Посочват, че този раздел от материала им е най-интересен и че желаят допълнителни часове за обучение на първо място по тези теми.

Анкетиранияте в по-голямата част се ориентират правилно относно възможните природни бедствия, характерни за Варненски регион, а разликата в отговорите на конкретните въпроси, свързани с остри масови интоксикации, на студентите БЕО и АЕО се дължи на факта, че първите са анкетирани непосредствено след излизане от изпит по МБС, а студентите АЕО – два месеца по-късно. След обсъждане на отговорите на анкетиранияте, подготовката им по МБС за студентите БЕО е оценена като отлична, а за студентите АЕО – като много добра.

От второ направление „Мениджмънт и организация на защитата на населението при бедствени ситуации“ с голям практически принос оценявам статията „Медицинска сортировка и необходима организация при бедствени ситуации“

Разгледани са становищата на различни специалисти относно организацията на медицинската помощ при кризисни ситуации, в т.ч. триаж. Участниците в спасяването на пострадали в района на аварията трябва да бъдат подготвени за оказване на първа помощ, както и за организиране и провеждане на медицинско сортиране.

Триажът е част и неделим процес от оказване на първа помощ при кризисни ситуации.

Броят на организирани спасителни групи, които оказват първа помощ и извършват медицински триаж в района на инцидента, преди пристигането на екипите на Центъра за спешна медицинска помощ в България към този момент е недостатъчен.

Друга интересна публикация от това направление е:

- Глобални рискове и засилване готовността за реакция при бедствия и др.

В трето направление „Химически аварии и последици за Варненска област, здравни и психологически аспекти. Екологични проблеми“ д-р М. Пантелеева има участия в интересни и актуални теми:

- Антропогенни бедствия на територията на България: химически аварии по суша и море.
- Възможни аварии и последици за Варна.
- Актуални аспекти за пострадали с психични проблеми след бедствени ситуации.
- Психологически аспекти на първата помощ след химически инциденти.
- Антропогенно замърсяване на въздуха и здравни последици за населението.
- Замърсяване на въздуха в Европа – съвременни тенденции.

В направление „Ролята на фармацевтите при бедствени ситуации“ са представени:

- **Възможни екологични рискове във Варненски регион и ролята на фармацевтите при промишлени аварии и химичен тероризъм (Дисертационен труд).**

Един от най-важните въпроси за справяне с бедствията е медицинското осигуряване на населението и недостигът на кадри. В същото време фармацевтите са недооценени като скрит резерв на системата.

Д-р М. Пантелеева предлага да се регламентира ролята на фармацевтите при бедствия, аварии и инциденти, да се включи дисциплината МБС в обучението на магистър-фармацевтите и да се осигурят курсове СДО за оказване на първа долекарска помощ. Разработени са Алгоритъм за правилни действия на фармацевтите при масов инцидент с отровни химични вещества и Указания с лекарствени средства и консумативи и др.

Основните приноси от дисертационния труд на д-р М. Пантелеева са:

1. Проучени са възможните екологични рискове от промишлени аварии във Варненска област;
2. Извършен е анализ на екологични рискове на морска вода във Варненска област.
3. Определена е ролята на фармацевтите за правилно реагиране, помощ и защита на населението в района на инцидента с химически отровни вещества.
4. Извършен е анализ на наличните лекарствени средства и консумативи, подходящи за оказване на първа помощ при химични инциденти и химически тероризъм, в аптечната мрежа в България и в аптечните мрежи на съседни близки държави.
5. Разработени са проучвания и препоръки за повишаване значението и определяне на ролята на фармацевтите при промишлени аварии и химически тероризъм – към МЗ, медицинските ВУЗ, Българския фармацевтичен съюз и аптечната мрежа.

6. Изготвена интерактивна карта на аптеките във Варненска област; и систематизиране на Указания за необходими лекарствени средства и консумативи за спешни мерки в аптеката на пострадалите при масов инцидент с различни химически вещества.

7. Изготвен Протокол за предварителна подготовка на фармацевтите за правилно поведение и защита при масов инцидент с химически вещества и листовки с Алгоритми за правилно поведение и защита на фармацевтите при масов инцидент с химически вещества.

Други публикации от това направление са:

- Лекарствени средства и консумативи в аптечната мрежа във Варна при химически аварии и терористични атаки с хлор.
- Готовност на фармацевтите за самозащита при химически инциденти.
- Подготвеност и готовост на фармацевтите във Варненска област за медицинска подкрепа на засегнатото население в случай на химически инцидент с много пострадали или бедствия.
- Предизвикателства пред фармацевтите в условията на биологично огнище на поражение.

В пето направление „Хранене и здравето на човека“ са представени интересни публикации:

- Храненето като фактор със значително влияние за здравето на костите.
- Хранителни навици на бременните жени в България.
- Роля на витамин К за здравето на човека.
- Хранене, хранителен статус и ракови заболявания при хора с увреждания от Варна.

И в шесто направление „Експерименти с опитни животни и епидемиологични проучвания“ са представени разнородни и актуални публикации:

- Разпределение на рубидий 86 и метионин 75 селений в органите на плъхове след физическо натоварване и третиране с белтъчен хидролизат и витамин С.
- Резултати от извършени изследвания за чревни патогени в микробиологична лаборатория на РЗИ-Варна.
- Особености на крайбрежната морска среда и биотероризъм – част 1: биоагенти – микроорганизми.
- Проучване мерките за предпазване от внос на малария (организация на борбата с комарите) във Варненска област.

Д-р Пантелеева има интерес и потенциал за бъдещи научни дейности в Катедрата, както и съвместни разработки с колеги от Катедра „Хигиена и епидемиология“ и други научни работници от МУ-Варна в областта на:

- Екологични проблеми.
- Епидемиите като бедствие.
- История на медицината.
- Значение на храненето при бедствия и възможни бедствия свързани с храненето и хранителните навици на населението и др.

Участия в научни форуми

Д-р М. Пантелеева участва редовно в организирани от Медицински университет – Варна семинари по антитероризъм и в научните конференции на International Medical Association Bulgaria (ИМАВ), на СУ в България и на БНДОЗ, в годишните издания на Фестивала „Море и здраве“ на МУ-Варна и др. научни международни, републикански и регионални форуми – общо 76 участия с лекции, доклади и постери.

Обществена дейност

Участвала е с лекции на Европейска конференция "Интеграция за адекватна и навременна реакция на ЛЗ при екстремни ситуации", София, 26 - 27.06.2014 г., пред лекарите от ЦСМП – Варна, РЗИ – Варна, Регионалната фармацевтична колегия – Варна и други колективи.

За учебната 2023/2024 г д-р М. Пантелеева подготвя лекционен и тренировъчен курс за обучение на ученици от 1 до 7 клас за реагиране при кризисни ситуации:

- Тероризъм в училище.
- Насилие, нападение.
- Заплаха за живота при епидемии.
- Природни бедствия, аварии и др.

Д-р М. Пантелеева е член на:

- Български лекарски съюз.
- Българско научно дружество по обществено здраве.
- Българска медицинска хомеопатична организация.
- Българско ядрено дружество. От април 2022 г. е избрана за председател на БЯД - клон Варна и член на УС на БЯД.

Лични впечатления

Професионалните ми контакти с д-р Пантелеева ми дават основание да я определя като добре подготвен, задълбочен и активен преподавател и научен работник.

Отличава се с голяма отговорност и високостепенност към себе си, студентите и колегите.

Търсена е за консултант и съавтор от колегите в научната общност.

Заклучение

Въз основа на задълбоченият анализ и оценка на работата на кандидата за обявения конкурс предлагам на многоуважаемото Научно жури на д-р Мария Николаева Пантелеева - Попова да се присъди академична длъжност „доцент“ по специалност „Медицина на бедствените ситуации“ област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1 Медицина, за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

23.10. 2023 г.
Гр. Варна

Рецензент:
(проф. д-р Хр. Романова, д.м.н.)